

Felsefe, Mantık ve Argümantasyon

Düşünme-dil ilişkisini, mantığın temel kavramlarını ve argümanın yapısını **tanım, tablo ve çözümlü örneklerle** bu özetle bulursun.

1 Düşünme ve Dil İlişkisi

- Düşünce dille ifade edilir, dil düşünceyi şekillendirir
- Kavram zihinde, terim dilde bulunur
- Felsefe çok anlamlı sözcükleri tanımlayarak kullanır

2 Düşünmenin Temel İlkeleri

- Özdeşlik: bir şey kendisiyle aynıdır
- Çelişmezlik: bir şey hem kendisi hem karşıtı olamaz
- Üçüncü hâlin imkânsızlığı: önerme ya doğru ya yanlıştır
- Yeter-sebep: her şeyin bir dayanağı vardır

3 Önerme, Öncül, Sonuç

- Önerme: doğru/yanlış değeri alan cümle
- Öncül: sonuca dayanak olan önerme
- Sonuç: öncüllerden çıkan önerme
- Soru, emir, dilek cümleleri önerme değildir

4 Akıl Yürütme Türleri

- Tümdengelim: genelden özele, sonuç kesin
- Tümevarım: özelden genele, sonuç olası
- Analoji: özelden özele, sonuç olası
- Geçerlilik biçime, doğruluk içeriğe bakar

5 Argümanın Yapısı

- İddia: savunulan görüş
- Gerekçe: iddianın nedeni
- Kanıt: gerekçeyi destekleyen veri
- Karşı argüman ve çürütme tartışmayı güçlendirir

Doğruluk-Geçerlilik Durumları

Öncül	Çıkarım	Sonuç
Doğru	Geçerli	Doğru
Yanlış	Geçerli	Yanlış olabilir
Doğru	Geçersiz	Öncüllerden çıkmaz
Doğru	Geçersiz	Tesadüfen doğru olabilir

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEKLER

Felsefe, Mantık ve Argümantasyon: adım adım 5 örnek

ÖRNEK 1 ÖRNEK 1: AKIL YÜRÜTME TÜRÜ

Demir, bakır ve alüminyum ısınınca genişler. O hâlde bütün metaller ısınınca genişler. Tür nedir?

- 1 Tek tek gözlemlerden genel yargıya gidiliyor
- 2 Sonuç gözlenmemiş bir metali de kapsıyor
- 3 Sonuç kesin değil, olası

Cevap: Tümevarım

ÖRNEK 2 ÖRNEK 2: ANALOJİ

Mars'ta su izi ve atmosfer var, Dünya'da yaşam var. O hâlde Mars'ta yaşam olabilir. Tür nedir?

- 1 İki özel durum karşılaştırılıyor
- 2 Benzerlikten sonuç çıkarılıyor
- 3 Sonuç kesin değil, olası

Cevap: Analoji

ÖRNEK 3 ÖRNEK 3: ÖNERME AYIRT ETME

"Kapıyı kapatır mısın?", "Ankara başkenttir.", "Keşke yağmur yağsa." Hangisi önermedir?

- 1 Soru cümlesi doğru/yanlış değeri almaz
- 2 Dilek cümlesi doğru/yanlış değeri almaz
- 3 Bildirme cümlesi doğru/yanlış değeri alır

Cevap: Ankara başkenttir

ÖRNEK 4 ÖRNEK 4: ARGÜMAN ÇÖZÜMLEME

"Telefon öğle arası serbest olmalı, çünkü aileye ulaşmak gerekir. Servis gecikince veliye haber verilemedi. Dikkat dağıtır denir ama öğle arası ders değil."

- 1 İddia: telefon serbest olmalı
- 2 Gerekçe: aileye ulaşma ihtiyacı
- 3 Kanıt: servis gecikmesi olayı
- 4 Karşı argüman: dikkat dağıtır, çürütme: ders saati değil

Cevap: İddia-gerekçe-kanıt-çürütme ayrıştırıldı

ÖRNEK 5 ÖRNEK 5: İLKE TANIMA

"Yarın sınav var' önermesi ya doğrudur ya yanlıştır." yargısı hangi ilkeyle açıklanır?

- 1 Önermeye iki değer tanınıyor: doğru ya da yanlış
- 2 Üçüncü bir değer kabul edilmiyor
- 3 Bu, üçüncü hâlin imkânsızlığı ilkesidir

Cevap: Üçüncü hâlin imkânsızlığı ilkesi

MİNİ TEST

Felsefe, Mantık ve Argümantasyon: 10 soruda kendini dene

Ad Soyad:

Tarih:

Doğru / Yanlış:

1. Kavram ile terim arasındaki fark nedir?

- A) Kavram zihinde, terim dildedir
B) Kavram dilde, terim zihindedir
C) İkisi aynı şeydir
D) Kavram sadece felsefede kullanılır

2. Hangisi önerme değildir?

- A) Su 100 °C'de kaynar. B) Bugün hava güneşli.
C) Lütfen sessiz olun. D) Ankara başkenttir.

3. "Bir şey aynı anda hem kendisi hem karşıtı olamaz." hangi ilkedir?

- A) Çelişmezlik B) Özdeşlik
C) Yeter-sebep D) Üçüncü hâlin imkânsızlığı

4. "Bütün kuşlar uçar. Penguen kuştur. O hâlde penguen uçar." akıl yürütmesi için ne söylenir?

- A) Geçersizdir
B) Geçerli ama öncül yanlış
C) Hem geçersiz hem öncül yanlış
D) Tümevarımdır

5. "Demir, bakır, alüminyum ısınınca genişler, o hâlde bütün metaller genişler." hangi türdür?

- A) Tümdengelim B) Analoji
C) Çürütme D) Tümevarım

6. "Mars'ta su izi var, Dünya'da yaşam var, o hâlde Mars'ta yaşam olabilir." hangi türdür?

- A) Analoji B) Tümdengelim
C) Tümevarım D) Gerekçe

7. Öncülleri doğru, çıkarımı geçerli bir argümanın sonucu için ne söylenir?

- A) Sonuç yanlıştır B) Sonuç belirsizdir
C) Sonuç doğrudur D) Sonuç tesadüfidir

8. "Okulda telefon serbest olmalı, çünkü aileye ulaşmak gerekir." cümlesinde gerekçe hangisidir?

- A) Okulda telefon serbest olmalı
B) Telefon dikkat dağıtır
C) Öğle arası ders saati değildir
D) Aileye ulaşmak gerekir

9. "Dikkat dağıtır denir ama öğle arası ders değil." ifadesi argümanın hangi ögesidir?

- A) İddia B) Gerekçe
C) Kanıt D) Karşı argümana çürütme

10. Geçerlilik ile doğruluk arasındaki temel fark nedir?

- A) İkisi aynı anlama gelir
B) Geçerlilik biçime, doğruluk içeriğe bakar
C) Doğruluk biçime, geçerlilik içeriğe bakar
D) İkisi de sadece tümevarımda geçerlidir

Cevap anahtarı

1. A · Kavram zihindeki tasarımdır, terim ise onun dildeki karşılığıdır.

3. A · Bu tanım çelişmezlik ilkesinin tam karşılığıdır.

5. D · Özel gözlemlerden genel bir sonuca gidildiği için tümevarımdır.

7. C · Öncüller doğru ve biçim geçerliyse sonuç da doğru olur.

9. D · Bu ifade, karşı argümana verilen cevap olduğu için çürütmedir.

2. C · Emir cümlesi doğru ya da yanlış değeri alamaz, önerme sayılmaz.

4. B · Biçim geçerlidir ama ilk öncül yanlış olduğu için sonuç da yanlıştır.

6. A · Özel bir durumdan başka özel bir duruma benzerlikle geçildiği için analojidir.

8. D · Gerekçe, iddianın "neden" sorusuna verilen cevaptır.

10. B · Geçerlilik akıl yürütmenin biçimiyle, doğruluk önermenin içeriğiyle ilgilidir.

Konunun tam anlatımı ve daha fazla soru:

tahtaapp.com/blog/dersler/10-sinif-felsefe-2-unite-felsefe-mantik-ve-argumantasyon-konu-anlatimi